

יזכור: צריך לכוון את הזמן הנכון כדי לבקש סליחה ?

Category: חגים, יום כיפור

בטרם השינה אנו אומרים תפילה בה מבקשים סליחה מכל מי שנפגע מאיתנו במהלך היום. גם ערב שבת זה זמן מתאים לבקש סליחה. ביום הכיפורים אנו מבקשים סליחה מהחיים וגם מהנפטרים.

כוח הסליחה

בערב יום כיפור כולם מבקשים מחילה וסליחה. אנשים מתקשרים לחברים שלהם לפני החג, מתנצלים אם פגעו בהם אי-פעם ומאחלים איש לרעהו שנה טובה ומתוקה .

ההנהגה הזאת מתבססת על דברי המשנה (גמרא יומא פה, ב) שעל "עבירות שבין אדם למקום יום הכיפורים מכפר, עבירות שבין אדם לחברו אין יום הכיפורים מכפר עד שירצה את חברו". כאשר יהודי בא לבית הכנסת ביום כיפור ומבקש סליחה, הקב"ה מוכן לסלוח לו על דברים שבין אדם למקום. אבל אלוקים לא יסלח לך על כך שביישת את חברך, במקרה כזה עליך לבקש סליחה ישירות מהחבר שנפגע. אתה יכול למלמל את כל ה"אשמנו בגדנו" ואת כל ה"על חטא" עשר פעמים, אבל רק בקשת סליחה מהחבר יכולה להועיל לך.

באחת משיחותיו ('התוועדות' תשמ"ו כרך ב עמ' 60) מסביר הרבי את הסיבה והחשיבות של בקשת סליחה, וכלשונו: "שרואים בחוש שכאשר החוטא מבקש סליחה מחברו זה מקטין בכך את צערו ובושתו, בראותו שמתחרט על מעשהו עד כדי כך שמוותר על כבודו וְבֵּא לְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ מחילה".

כמובן שהחבר צריך למחול על כבודו ולסלוח, אך אם הוא לא מוחל בפעם הראשונה, יש לבקש ממנו סליחה פעם שניה ושלישית, ויותר מזה אין צורך לבקש. מאותו רגע הבעיה היא של החבר שאינו מעוניין למחול.

בעיתוי הנכון

אולם בחיים המציאותיים שלנו לא הכול עובד בצורה חלקה כצפוי. לפעמים ביקשת מחילה מהחבר, ולא רק שלא שיפרת את המצב, אלא המצב מחמיר והולך. אותו אדם מתרגז יותר ואתה יוצא ממנו בפחי נפש כי הוא התרגז יותר.

בעולם היהודי זה דבר מקובל שהקצבים בעיר מרוגזים על הרב, שכן קורה הרבה פעמים שהרב צריך לקבוע שהבהמה שהקצב שחט היא לא כשרה ונגרם הפסד כספי גדול. כשהקצב שומע את החדשות הללו, הוא מתרגז על הרב שגורם לו הפסד ממוני.

הגמרא במסכת יומא (פז, א) מספרת על מנהיג יהדות בבל שחי לפני 1,600 שנה, אבא שמו, שכולם קראו לו בשם "רב". הוא חיבר את תפילת מוסף של ראש השנה, "מלכויות זכרונות ושופרות", שנקרא בשם "תקיעתא דרב" (ירושלמי ר"ה א, ג).

הגמרא מספרת שרב היה פוסק בעירו, ובאחת הפעמים היתה לו מריבה עם קצב פלוני. רב ציפה שאותו קצב יבוא לפייסו בערב יום כיפור ולבקש מחילה, אבל הקצב לא הופיע ולא התנצל. רב החליט אפוא שהוא ימחל על כבודו למרות שהוא היה גדול אמוראי בבל והוא ילך בעצמו אל הקצב, "אמר אלך אני לפייסו". בדרך פגש אותו תלמידו רב הונא ששאל אותו למחוז חפצו, כאשר אמר לו רב שהוא הולך לפייס את הקצב, היתה תגובתו של רב הונא: "הולך אבא להרוג נפש".

רב המשיך בדרכו ונכנס אל הקצב. באותה שעה היה הקצב עסוק בחיתוך עצמות ראש של בהמה. כשנכנס רב, הרים הקצב את ראשו והבחין ברב וכעסו התעורר מחדש. תוך כדי דיבור וכעס, המשיך הקצב בחיתוך העצמות, אך מרוב רוגז ומתח לא שם לב ושביב של עצם ניתז על גולגלתו והקצב נהרג.

זהו סיפור עצוב מאד. רב ניסה לעשות שלום למרות שהקצב היה אמור לבוא לבקש מחילה ולהתנצל, ומכל מקום רב מחל על כבודו והלך בעצמו לקצב כדי להשלים איתו בערב יום הכיפורים, אבל במקום לעשות שלום, העניינים הסתבכו מאד.

זוהי הסיבה שהמשנה בפרקי אבות מלמדת אותנו "אל תרצה את חברך בשעת כעסו" (אבות ד יח). הגמרא במסכת ברכות אומרת שלומדים זאת מהסיפור של חטא העגל. כאשר משה ניסה לבקש סליחה מהקב"ה על חטא העגל, אמר לו הקב"ה "פני ילכו והניחותי לך". הקב"ה מלמד את משה שקודם ראוי להמתין עד יעבור זעם ורק אז יש לפתוח בניסיונות לבקש מחילה (ברכות ז, א).

סליחה גם מהנפטרים

נשאלת אפוא השאלה, מתי הוא הזמן המתאים וההולם לבקשת מחילה?

ביהדות ישנם זמנים מיוחדים שבהם אנחנו עוסקים במחילה. בכל לילה, בקריאת שמע שעל המיטה, לפני שיהודי הולך לישון.

כל מדריך נישואין מלמד זוג צעיר בתחילת נישואיו שאם תתעורר מריבה ביניהם, אסור ללכת לישון, אלא יש לפתור אותה לפני השינה. אמרתי את הכלל הזה פעם למישהו, והוא אמר שאם

הוא ינסה לעשות זאת, הוא תמיד יהיה עייף

זה כמו אותו אדם שפגש את חברו אחרי ארבעים שנות נישואין, שואל אותו חברו: איך אתה נראה כל כך טוב, מהו הסוד שלך? השיב לו החבר: בחתונה שלי העניק לי הרב עצת הזהב – בכל פעם שתתעורר מריבה כלשהי עם האשה, תעזוב את הכל וצא לטייל מעט כדי להירגע ולהסדיר את הנשימות. מאז אני הולך והולך ללא הפוגה

לאמיתו של דבר, הרעיון הזה שלא ללכת לישון מרוגזים, מבוסס בעולמה של היהדות. לפני קריאת שמע שעל המיטה, אנחנו אומרים, כאמור, תפילה מיוחדת שפותחת במילים "הריני מוחל לכל מי שהכעיס והקניט אותי". לפני שיהודי הולך לישון – עליו להשתחרר מכל הכעסים והתסכולים שמלווים אותו לאורך היממה ואז השינה שלו תהיה רגועה ושלוה יותר.

פרט לכך, ישנה הזדמנות נוספת לבקשת מחילה. בכל ערב שבת אנחנו מדליקים נרות כדי לבטא את חשיבות השלום והשלווה שהנרות מביאים לבית. ולכן נוהגים גם לברך את הילדים בליל שבת, כי לעיתים קורה (כמובן לעיתים רחוקות) שאנחנו מתרגזים ורבים עם הילדים שלנו במשך השבוע. בליל שבת אנחנו מברכים אותם ובדרך זו אנו משתחררים מכל הכעסים שסחבנו איתנו במשך ימות השבוע.

בנוסף לשני הזמנים הללו, ישנו זמן מיוחד בשנה שכל-כולו מוקדש לבקשת סליחה ומחילה – בערב יום הכיפורים. זהו הזמן שבו אנחנו צריכים למחול לכל מי שהכעיס או פגע בנו. ובמקביל גם לבקש סליחה ולהתנצל מכל אחד שפגענו בו במשך השנה. אבל עליך להיות חכם ונבון ולהשתמש בכושר השיפוט שלך כדי לדעת האם זהו הזמן המתאים לבקש סליחה מאותו אדם שפגעת בו.

אנו עומדים לפני תפילת יזכור. סליחה לא מבקשים רק מאנשים שחיים איתנו, אלא גם מאלו שכבר לא איתנו אבל ייתכן שפגענו בהם. זהו היסוד למנהג שבשעת ההלוויה מבקשים סליחה מהנפטר, פונים אליו ומבקשים ממנו שימחל לנו אם במשך ימי חייו פגענו בו בדרך כלשהי.

ההלכה קובעת שאם יש מישהו שמרגיש שהוא פגע בצורה חמורה באדם שכבר נפטר, "מביא עשרה בני אדם ומעמידן על קברו ואומר חטאתי לה' אלוקי ישראל ולפלוני שחבלתי בו". אני לא מציע לאף אחד להתחיל לרוץ עם מנינים לבתי קברות. אבל בשעת תפילת "יזכור" המחיצות שבין העולם העליון לעולמנו שלנו נפתחות לרגע, ואז כל אחד מתאחד ומתייחד עם האנשים היקרים לו ביותר.

כדאי לנצל את ההזדמנות הזאת לבקש מחילה. גם אם אתה סבור שהם עצמם צריכים לבקש ממך מחילה, בכל זאת, מן הראוי לבקש מהם מחילה. ובזכות זה הקב"ה ימחל לכולנו ויעניק לנו שנה טובה ומתוקה.